

Vrije universiteit, dinsdag 18 januari

Vragen van de NOS

- Wat vinden jullie van het feit dat het Cross Cultural Human Rights Centre volledig gefinancierd wordt door een Chinese universiteit?
- Hoe wordt de academische onafhankelijkheid van dit centrum geborgen als het volledig gefinancierd wordt door een Chinese universiteit, gezien het feit dat universiteiten in China strak verbonden zijn aan de Communistische Partij?
- Zijn jullie bekend met uitspraken van zowel het centrum als de verbonden hoogleraren Tom Zwart en Peter Peverelli over mensenrechtenkwesities? Wat vinden jullie van deze uitspraken? Enkele voorbeelden ter inkleuring:
 - Het centrum stelt op hun webpagina dat er geen sprake is van discriminatie van Oeigoeren. Ook stelt het centrum niet 'neutraal' te zijn in deze kwestie, en neemt het het op voor het Chinese mensenrechtenbeleid.
 - Peter Peverelli doet op LinkedIn verhalen over werkkampen af als 'geruchten' en 'leugens van Westerse media'.
 - Tom Zwart zegt in interviews met Chinese media dat de mensenrechten in China goed beschermd zijn.

Het statement van de VU

Het CCHRC doet onderzoek naar mensenrechten en vraagt daarbij hoe in verschillende culturele contexten die mensenrechten het best kunnen worden verankerd. Aandacht voor culturele verschillen betekent ook dat je kritische vragen krijgt en stelt over wat in je eigen land of elders vanzelfsprekend wordt gevonden. In China maar ook elders zijn medewerkers van het centrum en wetenschappers met wie het centrum samenwerkt voortdurend in die kritische dialoog betrokken, juist ook als het gaat om de positie van minderheden.

Het centrum is met zijn publicaties en website ook een platform voor de wetenschappelijke discussie over mensenrechten in die verschillende contexten. Op dat platform klinken dan ook heel verschillende stemmen, die of in China of in het westen nauwelijks worden gehoord omdat er vaak zwart-wit beelden over de ander bestaan. Bij onafhankelijke wetenschap hoort nu juist dat er ruimte is voor dit wetenschappelijke debat.

Het onderzoek van het CCHRC is – zoals het past bij de VU – onafhankelijk, interdisciplinair, dialogisch en maatschappelijk relevant. Voor een aantal belangrijke projecten krijgt het centrum subsidie van een Chinese counterpart. In de contracten staat precies vastgelegd dat de academische vrijheid van het centrum en haar medewerkers onverkort gewaarborgd blijft. Het centrum is niet van de subsidie afhankelijk en zal altijd zijn vrije rol blijven spelen. Alleen op die manier kan het invloed hebben in wetenschap en samenleving, zowel in het westen als in China en elders.

Tom Zwart, maandag 17 januari

Hieronder ga ik in op de door u gestelde vragen, voorafgegaan door enkele punten die tijdens ons gesprek opkwamen.

Algemeen

- Op grond van zijn missie vraagt het Centre aandacht voor concepten en ideeën die de bescherming van mensenrechten van mensen in het Globale Zuiden en minderheidsgroepen in Nederland kunnen bevorderen. China is slechts een deel van het aandachtsgebied.
- Zoals we bespraken dient de website als een vrijplaats voor academici die zich willen uiten over mensenrechten in het Globale Zuiden, daarop wordt geen inhoudelijke toets toegepast.
- Op de website zijn signalen uit het Globale Zuiden oververtegenwoordigd omdat de doelstelling van het Centre is om academici uit het Zuiden een podium te bieden. We doen wel actief ons best om ook Noorderlingen het woord te geven.
- Als directeur ben ik de enige woordvoerder van het Centre, daarover bestaat zowel binnen het Centre als daarbuiten, met name in China, geen misverstand.
- "Interviews" in kranten zijn vaak uitspraken die tijdens conferenties worden gedaan en die in het frame van de krant worden geplaatst. Aan autorisatie of het checken van de feitelijke juistheid van citaten doet men in China niet. Dat is jammer, maar omdat deze kranten ook door het leiderschap gelezen worden, dringen onze geredigeerde signalen toch door.

Vragen

- Nationaal maar ook internationaal is erkend dat de mensenrechten van Oeigoeren worden geschonden in Xinjiang, China. Waarom stelt uw centrum dat dit niet zo is?

Het standpunt van het Centre is dat beperkingen op de (gods)dienstvrijheid van moslims een schending van mensenrechten opleveren, dus ook in China. Wij vinden dat het repressieve antiterrorismebeleid in China moet worden vervangen door een beleid dat uitgaat van de kracht van de islam en we laten ook zien hoe dat beleid er uit zou moeten zien. En we roepen op om de godsdienstvrijheid van moslims te respecteren. Dat standpunt wordt door het Centre in het publieke debat in China telkens opnieuw ingenomen, zoals afgelopen voorjaar tijdens een grote academisch conferentie in het kader van 100 jaar Communistische Partij. Ons standpunt hierover in China is wijd en zijd bekend.

Het klimaat in China ten aanzien van de Oeigoeren lijkt enigszins te verzachten, zoals blijkt uit het plotselinge ontslag van de hardline Partijsecretaris van Xinjiang, Chen Quango, op 26 december jl. en de benoeming van de als gematigd en hervormingsgezind bekendstaande Ma Xingrui enkele dagen later. De belangstelling voor onze aanpak vanuit de islam groeit, ik word steeds vaker uitgenodigd om daarover voordrachten te geven. De kern van die aanpak is dat hoe meer godsdienstvrijheid moslims wordt gegund, hoe meer zij hun best zullen doen om bij te dragen aan een harmonieuze samenleving. We hopen een pilot in China te kunnen uitvoeren, waarin we dit uitgangspunt in de praktijk kunnen brengen.

- Hoe wordt de academische onafhankelijkheid van dit centrum geborgen als het volledig gefinancierd wordt door een Chinese universiteit, gezien het feit dat universiteiten in China strak verbonden zijn aan de Communistische Partij?

Het Centre streeft er al enige tijd naar om inkomsten uit diverse bronnen te verwerven en dat is inmiddels ook het geval. Wij krijgen een bijdrage vanuit de UVA en VU voor het verzorgen van honoursonderwijs dat in dit begrotingsjaar al zo'n 20% van onze inkomsten oplevert. Het

aanbesteden van deze cursussen is in 2019 gestart. Verdere diversificatie van inkomsten zit in de pijplijn.

De bijdrage van de Chinese universiteit is bestemd voor bestaand onderzoek dat het Centre van oudsher verricht naar mensenrechten in het Globale Zuiden. De bijdrage is welkom, maar het onderzoek zou ook zonder die bijdrage zo plaatsvinden. De bijdrage houdt ook een commitment in van die universiteit aan ons onderzoek, zonder dat men de inhoud daarvan kan bepalen.

Er zijn harde afspraken met de Chinese universiteit gemaakt over de onafhankelijkheid van ons onderzoek en het respecteren van de academische vrijheid, die heeft u ontvangen. De Chinese universiteit heeft dan ook geen enkele bemoeienis met de inhoud en het verloop van het onderzoek.

- Bent u niet bang dat u ingepakt wordt door China en gebruikt voor de politieke doeleinden van de Communistische Partij?

Misschien dat onze aanwezigheid in het publieke debat in China door de Partij wordt gezien als goede pr. Maar in dat publieke debat stellen we kritische vragen over de beperkingen van de vrijheid van moslims, over slachtoffers van rechterlijke dwalingen, over de behandeling van HIV/AIDS patiënten, over het omgaan met mensen met een geestelijke beperking, enz. En we geven aan hoe het beter moet.

Die kritische stem in het publieke debat weegt o.i. zwaarder. Mocht de balans de andere kant opslaan, dan zetten wij onze activiteiten in China stop. Onze Chinese collega's zien ons liever niet vertrekken, omdat zij ons als een belangrijke motor zien in de discussie over mensenrechten.

Wij hebben o.a. input geleverd die betrokken is bij het verder terugdringen van doodstraf, het versterken van waarborgen tegen onterechte veroordeling, en het wegnemen van het stigma van mensen met een geestelijke beperking en kinderen met HIV/AIDS. Wij hebben Chinese NGOs getraind in het organiseren van side events bij sessies van internationale mensenrechtenorganen waar rapporten over China op de agenda staan. Jaarlijks worden nu enkele tientallen van dit soort side events georganiseerd.

Tom Zwart, woensdag 19 januari

Zoals afgesproken kom ik nog even terug op een paar openstaande punten. Zo heb ik tijdens ons overleg van afgelopen dinsdag toegezegd de 'Grant Award Decision 2019' aan te leveren, die gaat hierbij. Deze zat niet bij de in het kader van de WOB aangeleverde stukken, omdat uw WOB verzoek alleen betrekking had op de jaren 2021 en 2020.

Daarnaast kwam tijdens ons gesprek gisteren de vraag aan de orde waarom nergens op de site van de VU vermeld is dat wij een bijdrage van de Chinese universiteit ontvangen. Overleg met de Directie Financiën heeft ons geleerd dat de VU op dit punt de wettelijke regels hanteert. Die verplichten niet tot het beschrijven van de herkomst van alle inkomsten en dat zou ook niet doenlijk zijn. Nu de geldgever hier - anders dan de EU bij voorbeeld - niet aandringt op vermelding, is dat dan ook niet gebeurt. Zoals de voorlichter van de VU gisteren al aangaf is hier dan ook geen sprake van geheimzinnigheid. Overigens zijn de financiële overzichten van de VU passief openbaar en opvraagbaar via de WOB.

Overigens hebben de gesprekken met u ons wel aan het denken gezet. Hoewel de woordvoering van het Centre berust bij de directeur en de website bovendien duidelijk aangeeft dat bijdragen niet aan het Centre mogen worden toegerekend, heeft u terecht het punt gemaakt dat het verwarrend kan

zijn als auteurs niettemin claimen namens het Centre te spreken. We hebben dan ook besloten om de voorwaarden voor het plaatsen van bijdragen aan te scherpen om misverstanden te voorkomen. Wanneer auteurs claimen namens het Centre te spreken zal deze claim worden verwijderd. De webredacteur zal ook de reeds geplaatste artikelen doorlopen en die zullen waar nodig op dezelfde wijze worden aangepast.

Peter Peverelli, dinsdag 18 januari

Beste,

Je hebt inmiddels met Tom Zwart gesproken. Hij heeft de vragen ook schriftelijk beantwoord. Tom kan als onze directeur het CCHRC het beste uiteenzetten. Ik sluit me geheel bij zijn uitleg aan.

Hieronder geef ik mijn persoonlijke antwoorden op jullie vragen.

- Nationaal maar ook internationaal is erkend dat de mensenrechten van Oeigoeren worden geschonden in Xinjiang, China. Waarom stelt u centrum dat dit niet zo is?

Het is niet de taak van het Centre vast te stellen of er waar ook ter wereld sprake is van schending van mensenrechten of niet. Wanneer wij situaties waarnemen, met name in niet-Westerse landen, waarover een discussie bestaat of er sprake is van schending van mensenrechten, dan poogt het Centre met behulp van academische modellen te onderzoeken in hoeverre die situatie beïnvloed wordt door lokale cultuur en sociale praktijken.

De situatie in Xinjiang is in dit opzicht een veelbesproken zaak. Helaas blijkt het momenteel wat China betreft vrijwel onmogelijk een dialoog te voeren waarin het standpunt van alle betrokken partijen gelijkwaardig aan bod kan komen. Zodra iemand, b.v. een medewerker van het CCHRC, een bron aanhaalt die de in de vraag genoemde 'erkenning' tegenspreekt, is dit niet meteen een ontkenning van de aanklacht, maar slechts een poging een dialoog op gang te brengen. Het spijt ons ten zeerste dat deze pogingen als ontkenning van de aantijgingen geïnterpreteerd worden. Het spijt ons nog meer dat een aantal degelijke studies naar de motivatie en de informatiebronnen van de vele beschuldigen aan het adres van China systematisch door de Westerse media genegeerd worden. Dat de Chinese overheid tegenspreekt zal niemand verbazen, maar ook groepen Westerse onderzoekers zetten vraagtekens achter de beschuldigingen; voorzien van een degelijke argumentatie. Het is onduidelijk waarom de mainstream media in alle Westerse landen, dus ook Nederland, deze systematisch weigeren te citeren. Het is een taak van het CCHRC deze op de site aan te bieden, zodat geïnteresseerden de inhoud ervan met de media-artikelen kunnen vergelijken.

- Mag u kritiek uiten op het overheidsbeleid van China gezien het centrum waar u aan verbonden bent gefinancierd wordt door een Chinese universiteit?

Zowel in onze persoonlijke contacten met Chinese partners als tijdens lezingen en gastcolleges in China uiten wij ons geregeld kritisch over concrete zaken in China. Dit leidt niet alleen altijd tot gezonde discussies, maar versterkt ook onze relatie met die partners. Een aantal van die partners wordt geregeld door de nationale overheid bij mensenrechtzaken geraadpleegd. Via dat kanaal komt een deel van onze kritiek dus ook daar terecht.

- Kunnen academici zeggen wat ze willen zeggen in China? Kunnen zij in alle openbaarheid kritisch zijn op hun eigen land of ingaan tegen de officiële lijn van de Communistische Partij?

Dit is een typisch punt waarbij cultuur een grote rol speelt. Het zingevingsproces waarmee iemand beslist dat kritiek op een bepaalde zaak of toestand nodig is, aan wie die kritiek gericht moet worden, de manier waarop de kritiek verwoord moet worden e.d. worden bepaald door de set culturele basiswaarden van nationale cultuur. Wat in de ene cultuur als normale gezonde kritiek wordt beschouwd, kan in een andere cultuur als ongewenst beschouwd worden. In China kan iedereen kritiek uiten, maar de manier waarop dat gebeurt is heel anders dan in b.v. Nederland. Helaas wordt dat vrijwel altijd geïnterpreteerd als dat kritiek in China niet toegestaan is. Voor de Chinese culturele basiswaarden en hoe die in alle aspecten van de Chinese maatschappij doorwerken verwijst ik naar bovenvermeld boek.

- Bent u niet bang dat u ingepakt wordt door China en gebruikt voor de politieke doeleinden van de Communistische Partij?

Nee. Ik was in 1975 een van de eerste Nederlandse studenten in China. Toen viel me al op dat de docenten, in tegenstelling tot wat we verwachtten, weinig of geen pogingen deden 'zieltjes te winnen'. De VR China heeft nooit een systeem opgezet voor het recruterende van niet-Chinezen voor propaganda wereldwijd. Academici als degenen die u deze dagen aangeschreven heeft zijn neutrale onderzoekers die op basis van gehanteerde onderzoeksmethoden en theorieën tot bepaalde bevindingen komen. Deze bevindingen zetten China in een positiever licht dan in de mainstream mediapublicaties van het moment. Het is spijtig dat deze verschillen als propaganda voor China geïnterpreteerd worden. Het zou productiever zijn naar aanleiding van de bevindingen eens te kijken of al die negatieve publicaties wel zou betrouwbaar zijn. Dan zijn we precies terug bij uw eerste vraag.